

Nieuw Nederlands Junior

Opstapprogramma Taal

Groep 7

Domein Taalkennis 1

Maak eerst
de instaptoets
en dan
het maatwerk.

Persoonsvorm en gezegde

1 Lees de zinnen en beantwoord de vragen.

- Onderstreep in elke zin het gezegde.
  - Hij zit op voetbal, samen met zijn drie beste vrienden.
  - Ze hebben vandaag de wedstrijd verloren.
  - Volgende week kunnen ze bij de herkansing hun verlies misschien goedmaken.

2 Schrijf nu uit elke zin de persoonsvorm op.

- _____
- _____
- _____

Tip

Maak er een vragende zin van.
De zin begint met de persoons-
vorm.

> M: 1,2

Synoniemen

2 Welke woorden zijn synoniemen? Verbind.

grappig, aardig, fijn

ingewikkeld, problematisch, hachelijk

bedroefd, treurig, triest

afgezonderd, verlaten, alleen

bekaf, doodop, uitgeput

moeilijk

eenzaam

leuk

moe

verdrietig

Tip

Zoek naar woorden die hetzelfde
betekenen.

> M: 3

Telwoorden en rangtelwoorden

3 Lees de tekst. Onderstreep alle telwoorden.

Ik heb genoeg gegeten. Ik heb al drie pannenkoeken op! Op de eerste deed ik stroop. Op de tweede legde ik zeven plakjes appel. Op de laatste deed ik bruine suiker. Ik at veel pannenkoeken, maar mijn broer at er meer. Op de meeste deed hij suiker en jam, want hij is een echte zoetekauw.

Tip

Een telwoord kan iets precies aangeven (twee, zeven) of ongeveer (veel, meeste, genoeg).

> M: 4, 5

Voorzetsels

4 In elke zin staat een voorzetsel. Vul het in.

- 1 De kok stond in de keuken.
- 2 Hij zette een pan op het vuur.
- 3 Hij roerde met een lepel.
- 4 Hij ging door tot het een heerlijke soep was.
- 5 Zijn gasten zaten blij aan tafel.

Het voorzetsel is:

_____

_____

_____

_____

_____

Tip

Een voorzetsel geeft vaak aan waar of wanneer iets is.

> M: 6, 7

Zinnen met *oorzaak* en *gevolg*

5 Lees de zinnen. Zijn de onderstreepte zinnen de oorzaak of het gevolg? Omcirkel.

1	Het regende hard. <u>Hierdoor was de weg glad.</u>	oorzaak / gevolg
2	<u>Doordat het heel lang erg warm was,</u> ontstonden overal bosbranden.	oorzaak / gevolg
3	Het was vloed en het stormde erg. <u>Daardoor overstroomde het land.</u>	oorzaak / gevolg

Tip

Een oorzaak begint vaak met *doordat*. Een gevolg begint vaak met *hierdoor* of *daardoor*.

> M: 8, 9

Zinnen die een *tijd* of *volgorde* aangeven

6 Onderstreep de woorden die aangeven wanneer of in welke volgorde het gebeurt.

Wekenlang heeft hij erop gewacht, maar nu is het zover: de vakantie breekt aan. Vandaag is de laatste schooldag. Morgen kan Yuri eerst lekker lang uitslapen. Daarna gaat hij uitgebreid ontbijten, en vervolgens gaat hij iets leuks doen, zoals skaten of crossen op zijn fiets.

Tip

Woorden die een tijd aangeven zijn bijvoorbeeld: *vandaag*, *nu*, *laatst*. Woorden die een volgorde aangeven zijn bijvoorbeeld: *eerst*, *daarna*, *toen*, *tenslotte*.

> M: 10

Zinnen met een *reden*

7 Lees wat iedereen doet. Kies steeds de juiste reden en verbind.

Niet overal op de wereld gaan alle kinderen naar school. Dat komt bijvoorbeeld omdat hun ouders geen geld hebben voor boeken en schriften. Unicef zorgt dan voor lesmaterialen. Omdat Unicef hier geld voor nodig heeft, organiseren wij een actie.

Kinderen gaan soms niet naar school, ...

Om die reden organiseren wij een actie.

Unicef zorgt voor lesmaterialen, ...

omdat hun ouders dat niet kunnen betalen.

Unicef heeft hier geld voor nodig.

want daarmee kunnen deze kinderen toch les krijgen.

Tip

Na een komma volgt een woord met een kleine letter. Na een punt volgt een woord met een hoofdletter.

> M: 11, 12

Zinnen met een *voorwaarde*

8 Onderstreep in de tekst de woorden die een voorwaarde aangeven.

Wil je bingo spelen? Dat kan als je een bingokaart hebt gekocht!
 Wanneer een cijfer genoemd wordt, streep je dat af op je kaart.
 Let goed op, want als je een cijfer mist, win je natuurlijk nooit.
 Indien alle cijfers op je kaart zijn afgestreept, heb je 'bingo!'

Tip

Woorden die een voorwaarde aangeven, zijn bijvoorbeeld: *als*, *wanneer*, *indien*.

> M: 13, 14

Uitleg

De persoonsvorm en het gezegde

Bij een onderwerp horen vaak meerdere werkwoorden.
Die werkwoorden **samen** noem je het **gezegde**.
Hij heeft een tekst geschreven.

Eén werkwoord uit het gezegde is de **persoonsvorm**. Je kunt de persoonsvorm op drie manieren vinden. Het is het werkwoord dat...

- verandert als het onderwerp verandert van **enkelvoud** naar **meervoud**:

Hij schrijft een tekst. Wij schrijven een tekst.

- verandert als je de zin in een **andere tijd zet**:

Hij schrijft (nu) een tekst. Hij schreef (gisteren) een tekst.

- vooraan komt te staan als je van de zin een **vraagzin** maakt:

Schrijft hij een tekst? Hebben zij een tekst geschreven?

1 Lees de zinnen en vul in.

Zet de zinnen in de verleden tijd.

- 1 Hij loopt door de regen.

Hij _____ door de regen.

- 2 Daardoor is hij kleddernat geworden.

Daardoor _____

Schrijf nu van elke zin de persoonsvorm op.

Zin 1: _____ Zin 2: _____

2 Lees de zinnen en vul in.

Maak van elke zin een vraagzin.

- 1 Mijn broer houdt van spruitjes.

_____

- 2 Ik zal ze nooit zelf kopen!

_____

Schrijf van elke zin de persoonsvorm op én het gezegde.

persoonsvorm

gezegde

zin 1 _____

zin 2 _____

Uitleg

Synoniemen

Een goede schrijver gebruikt veel verschillende woorden. Dat maakt de tekst **interessanter** om te lezen.

Soms zegt hij bijna **hetzelfde** met een ander woord. Dat noem je een **synoniem**.

Grappig, aardig, gezellig, fijn en prettig zijn synoniemen voor leuk.

Griezelig, angstwekkend en akelig zijn synoniemen voor eng.

Gaan, wandelen, slenteren of hollen zijn synoniemen voor lopen.

Een schrijver gebruikt soms meerdere woorden om hetzelfde te zeggen.

Hij keek naar de taart.

Hij kon zijn ogen niet van de taart afhouden.

3 Maak de woordzoeker.

- 1 Lees de zinnen. Zoek voor elk vetgedrukt woord een synoniem in de woordzoeker en streep het door.

t	w	o	n	i	n	g	l
s	j	l	e	o	t	s	e
a	o	s	k	i	d	l	l
k	k	i	f	u	i	f	ij
k	u	s	s	e	n	m	k
s	o	o	b	o	t	u	a

- 1 Hij zat op een **zitplaats**.
- 2 Het verliefde stel was aan het **zoenen**.
- 3 Ik **lieg** nooit!
- 4 Hij vond dat schilderij **niet mooi**.
- 5 Heb jij een **opbergmeubel** in je kamer?
- 6 Zij gaf een groot **feest**.
- 7 Hij reed in een dure **wagen**.
- 8 Onze meester wordt soms erg **kwaad**.
- 9 Haar hond is veel te **fors**.
- 10 Wij wonen in een mooi **huis**.

- 2 Zet de letters die overblijven achter elkaar. Bedenk een synoniem voor dit woord en vul het in de zin in.

11 Hij is erg _____

_____

Uitleg

Telwoorden en rangtelwoorden

Een **telwoord** geeft aan hoeveel er zijn.

Dat kan een **precies aantal** zijn, of een woord dat aangeeft hoeveel er **ongeveer** zijn.

Telwoorden zijn bijvoorbeeld: **nul, twee, geen, meer** of **alle**.

Een **rangtelwoord** geeft een volgorde aan.

Voorbeelden zijn: **eerste, tweede, laatste** of **middelste**.

De telwoorden en rangtelwoorden kunnen **bepaald** zijn of **onbepaald**.

Bepaald: Je weet het precieze aantal of het precieze nummer in de volgorde. Voorbeelden zijn: twaalf, miljoen, derde, tachtigste

Onbepaald: Je weet *niet* het precieze aantal of het precieze nummer in de volgorde.

Voorbeelden zijn: genoeg, voldoende, weinig, middelste, zoveelste

4 Wat voor soort telwoord is het vetgedrukte woord? Kruis aan.

	telwoord bepaald	telwoord onbepaald	rangtelwoord bepaald	rangtelwoord onbepaald
1 Hij had acht sommen goed.	☐	☐	☐	☐
2 Hij had veel sommen goed.	☐	☐	☐	☐
3 Hij had de derde som goed.	☐	☐	☐	☐
4 Hij had de laatste som goed.	☐	☐	☐	☐

5 Vul steeds het juiste telwoord in.

Kies uit:

Pasen valt dit jaar op _____ maart en _____ april. Dat is dus de _____ zondag in maart en de _____ maandag in april.

Op die dagen trekken _____ mensen eropuit. Een _____ gaat naar het strand, maar de _____ gaan op familiebezoek. Er is in elk geval overal _____ te doen.

Uitleg

Voorzetsels

Een voorzetsel is een **woordsoort**.

Met een voorzetsel kun je aangeven **waar** of **wanneer** iets is.

Voorzetsels zijn bijvoorbeeld: in, op, bij, tussen, naar, naast, onder, tot, per, sinds.

Een voorzetsel staat vaak voor een zelfstandig naamwoord.

*De dobbelsteen rolt **op** de grond.*

*De pion staat **naast** het bord.*

*Hij heeft dit spel **sinds** vorige week.*

*We spelen **tot** we naar huis gaan.*

6 Onderstreep in de tekst de voorzetsels.

In de klas hangen slingers. Ze hangen langs de ramen en onder de lampen. Aan de stoel van de meester hangen ballonnen. Dat komt omdat hij morgen jarig is. Hij neemt een trommel mee met lekkers. Wij zijn benieuwd wat er uit die trommel komt en tot hoelang het feest duurt!

7 Is het onderstreepte woord een voorzetsel? Omcirkel *wel* of *niet*.

1 Hij gooit de kegels <u>om</u> .	wel / niet
2 Hij gooit <u>om</u> te winnen.	wel / niet
3 Juan zit <u>op</u> de bank.	wel / niet
4 Hij blijft laat <u>op</u> .	wel / niet
5 Door een lekkage liep de vloer <u>onder</u> .	wel / niet
6 Er ligt een plas water <u>onder</u> de wasbak.	wel / niet

Tip

Soms is een woord een deel van het werkwoord. Het is dan géén voorzetsel. Denk aan ophangen, afzakken, onderlopen.

Uitleg

Zinnen met oorzaak en gevolg

Soms gebeurt iets doordat eerst iets anders is gebeurd.

Bijvoorbeeld: *Je viel en daardoor ben je nu gewond.*

Je viel is de **oorzaak**, *gewond zijn* het **gevolg**.

Woorden die een oorzaak aangeven zijn **doordat**, **de oorzaak**, **want**, **vanwege** en **wegens**.

Woorden die een gevolg aangeven zijn: **hierdoor**, **daardoor**, **het gevolg**.

De wond is het gevolg van een flinke valpartij.

Wegens een verbouwing is het zwembad deze maand gesloten.

8 Gaan de zinnen over oorzaak en gevolg? Omcirkel ja of nee.

- 1 Vanwege het slechte weer is de bergweg afgesloten. **ja / nee**
- 2 Gasten moeten omrijden, want de weg is afgezet. **ja / nee**
- 3 Vorig jaar was het ook al lange tijd slecht weer. **ja / nee**
- 4 Toen kon de weg gelukkig wel openblijven. **ja / nee**

9 Lees de zinnen en omcirkel steeds het juiste woord.

Lang geleden was er nog geen elektriciteit. **Hierdoor / Doordat** bestonden er nog geen machines. Later kwam overal stroom, **waardoor / vanwege** producten steeds makkelijker gemaakt konden worden. Nu gebruiken we overal stroom voor, met als **oorzaak / gevolg** dat er straks misschien te weinig energie is.

Uitleg

Zinnen die een *tijd of volgorde* aangeven

Woorden kunnen in een tekst aangeven wanneer iets gebeurt. Denk bijvoorbeeld aan: *toen, daarna, terwijl, ondertussen, zodra, op dat moment, enige tijd later.*

In een verhaal staan zinnen over gebeurtenissen vaak in de volgorde waarin iets gebeurt. Woorden zijn dan niet nodig. De **volgorde van gebeurtenissen** blijkt uit de **volgorde van de zinnen**.

Een schrijver gebruikt die woorden wel, als iets **op een ander moment** gebeurt, of **tegelijkertijd** of als hij wil benadrukken **wanneer** iets gebeurde.

Kijk, daar had je die man weer. Hij had hem enkele dagen geleden toch ook al gezien?

10 In welke volgorde gebeurt het? Beantwoord de vragen.

1 Lees de tekst. Omcirkel daarna *ja* of *nee*.

'Au!' gilt Yuri, terwijl hij hard op de straat valt. Zijn fiets glijdt zonder hem een paar meter door. Had hij nou maar niet op zijn mobiel gekeken. Dan had hij de scooter van rechts zien aankomen en was hij op tijd gestopt om hem voor te laten gaan!

Worden de gebeurtenissen verteld in de volgorde waarin ze plaatsvinden? **ja / nee**

Wordt uit de woorden en zinnen duidelijk in welke volgorde alles gebeurt? **ja / nee**

2 Lees de tekst nog een keer. Nummer daarna de zinnen in de juiste volgorde.

- _____ Yuri valt hard op straat.
- _____ De fiets glijdt door.
- _____ Yuri kijkt op zijn mobiel.
- _____ Er komt een scooter van rechts.
- _____ Yuri stopt niet op tijd en laat de scooter niet voorgaan.

Uitleg

Zinnen waarin een reden staat

Als je je **mening** geeft, is het goed om uit te leggen **waarom** je dat vindt. Je geeft dan een **reden**.

Woorden die je kunt gebruiken om een reden aan te geven, zijn:
want, omdat, daarom, om die reden.

Wij organiseren een actie, want er is hulp nodig.

Er is hulp nodig. Om die reden organiseren wij een actie.

11 In welke zinnen staat een reden? Kies de drie juiste antwoorden.

- A** Brian eet graag sla. Hij vindt sla het lekkerst met ei en tomaat.
- B** Fabio zit op voetbal, omdat hij dat een leuke sport vindt.
- C** Gigi heeft dorst. Daarom koopt ze sap.
- D** Joyce zie je vaak op een step. Soms rijdt ze op een skateboard.
- E** Malou zit op gitaarles, want ze wil goed gitaar leren spelen.

12 Kies in elke zin het juiste woord.

- 1 Het is koud vandaag. **Daarom / Want** trek ik een trui aan.
- 2 De hond wil niet naar buiten, **omdat / want** hij houdt niet van kou.
- 3 Hij moet toch even plassen. **Om die reden / Omdat** pak ik zijn riem.
- 4 Ik doe hem een dekje om, **omdat / want** ik niet wil dat hij ziek wordt.

Uitleg

Zinnen met een voorwaarde

Soms moet eerst iets gebeuren, voordat iets anders kan of mag gebeuren. Dan is het één een voorwaarde voor het ander.
*Zes gooien is een **voorwaarde** om te mogen beginnen met een spel.*

Woorden die je bij een voorwaarde kunt gebruiken zijn: **als**, **wanneer** en **indien**.

***Als** je zes gooit, mag je beginnen.*

***Wanneer** je zes gooit, mag je beginnen.*

***Indien** een speler zes gooit, mag hij beginnen met het spel.*

13 Lees de tekst en verbind elke zin met de juiste voorwaarde.

Wil je bingo spelen? Dat kan als je een bingokaart hebt gekocht! Wanneer een cijfer genoemd wordt, mag je dat afstrepen op je kaart. Je moet goed opletten, want als je een cijfer mist, win je natuurlijk nooit. Indien je alle cijfers op je kaart hebt afgestreept, mag je 'Bingo!' roepen. Als je de eerste bent die 'bingo' roept, win je een prijs!

Je kunt bingo spelen

indien alle cijfers op je kaart zijn weggestreept.

Je mag een cijfer afstrepen op je kaart

als je als eerste 'bingo' hebt.

Je mag bingo roepen

als dat cijfer genoemd is.

Je wint alleen een prijs

wanneer je een bingokaart hebt.

14 In welke drie zinnen lees je een voorwaarde? Kies de juiste zinnen.

- A** Als ik win met hardlopen, krijg ik een beker.
- B** De herfst is net zo mooi als die van vorig jaar.
- C** Ik ga morgen skaten, indien het niet regent.
- D** Wanneer er ijs ligt, kan ik schaatsen.
- E** Wanneer kun je samen met mij gaan fietsen?

Tip

Lees de zinnen goed, want 'als' en 'wanneer' geven niet altijd een voorwaarde aan.